

Geweld in liefdesrelaties van jongeren

Directie Gelijke Kansen - Franse Gemeenschap

Dat partnergeweld onder volwassenen een probleem vormt, is vandaag al vrij algemeen doorgedrongen, maar dat het ook voorkomt in liefdesrelaties tussen jongeren is iets wat men nog niet zo goed beseft.

De strijd tegen relationeel geweld is een actiepunt voor de Directie voor Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap. In die context heeft zij een dubbele onderzoeksopdracht uitgeschreven. Een eerste onderzoek, uitgevoerd door Ipsos Belgium, moest de omvang van het probleem in kaart brengen. In een tweede fase werd op de informatie die het eerste onderzoek opleverde een genderstudie uitgevoerd door CAP Sciences humaines UCL.

Geweld in liefdesrelaties zit nog altijd in de taboesfeer. Het is een complexe, gevoelige materie, het raakt immers aan de intimiteit. Daarom koos Ipsos ervoor om niet frontaal in confrontatie te gaan met de jongeren, maar het onderzoek in drie stappen te laten verlopen. Eerst werden er gesprekken gevoerd met professionelen die dagelijks in contact komen met jongeren. Dan volgden groepsdiscussies met jongeren en daarna kwam er een kwantitatief onderzoek via een on-line vragenlijst waarop 608 jongeren tussen 12 en 21 jaar reageerden. Op deze kwantitatieve data voerde CAP dan een genderanalyse uit. Er is gewerkt aan de hand van een "geweldindex", die niet alleen de frequentie van gewelddadig gedrag incalculeert, maar die ook het opstapelen van verschillende vormen van geweld meeneemt. Onder geweld verstaan we naast fysiek en seksueel geweld ook verbaal, moreel en psychisch geweld.

Deze studie is de eerste in haar soort in Europa. Tot nu toe bestonden geen statistieken van partnergeweld bij jongeren en is er ook geen enkele vorm van klachtenregistratie. De onderzoeksrapporten bestaan enkel in het Frans, maar RoSa kreeg van de Directie voor Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap de toestemming om het samenvattende rapport¹ te vertalen en als artikel te publiceren in het RoSa kwartaalblad Uitgelezen.

¹ Amour et violence chez les jeunes, Faits & Gestes, najaar 2007. <http://www.faitsetgestes.cfwb.be>

In België is 68% van de vrouwen slachtoffer (geweest) van fysiek en seksueel geweld. In bijna de helft van de gevallen (48%) wordt dat geweld gepleegd door haar partner. Liefdesrelaties beginnen al in de adolescentie. Om preventief te kunnen ingrijpen willen we weten of jongeren in hun relaties ook te maken krijgen met fysiek, psychisch of seksueel geweld en hoe zij ertegen aankijken. Dit onderzoek benadert het geweldfenomeen niet alleen vanuit statistisch gezichtspunt, maar ook als een subjectieve realiteit, zoals jongeren die waarnemen en sociaal beoordelen.

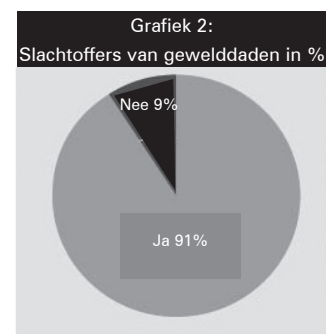
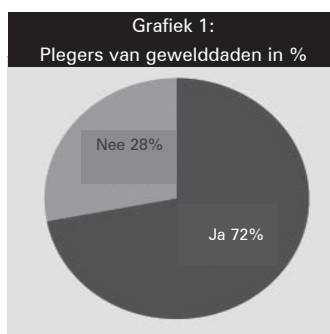
Het onderzoek is gevoerd in twee stappen. Op de algemene onderzoeksresultaten van IPSOS Belgium deed CAP Menswetenschappen van de UCL een bijkomend onderzoek naar genderverschillen bij daders en slachtoffers van geweld in liefdesrelaties. Een gedetailleerde uitleg over de methodologie vindt u aan het eind van dit artikel

Relationeel geweld volgens de jongeren: een kwaal van volwassenen?

Voor jongeren gaat geweld in liefdesrelaties om een extreem verschijnsel. Zij denken daarbij automatisch aan seksueel geweld of fysiek geweld en zien meteen het beeld van een "afgeranselde vrouw". Relationeel geweld is iets waarmee zij naar eigen zeggen niets te maken hebben. Ze zullen niet spontaan gaan denken aan verbaal en psychisch geweld. Nochtans doen die geweldvormen zich wel degelijk voor in hun relaties. Uit het kwantitatief onderzoek blijkt dat negen op tien jongeren slachtoffer is of was en zeven op tien dader.

Verbaal en psychisch geweld treft zowel meisjes als jongens. Het komt tot uiting in verschillende vormen en gradaties naargelang van leeftijd en geslacht. In de huidige context, die geweld lijkt te bagatelliseren, krijgen we vooral te maken met psychologische agressie. We zien ook dat vanaf 18 jaar zwaar gewelddadig gedrag bij jongens toeneemt. Wat dat precies inhoudt wordt verder omschreven.

/ Grafiek 1 Plegers van gewelddaden in % , Grafiek 2 Slachtoffers van gewelddaden in % /

Ongeacht de omstandigheden draait geweld altijd om macht uitoefenen over de ander, om eigen verlangens bevredigen ten koste van de ander. Het liefdesgevoel verergert het geweld tussen twee personen: het slachtoffer zal het geweld van de ander gemakkelijker aanvaarden, de dader zal het liefdesgevoel uitspelen om het slachtoffer te manipuleren. Specifiek aan geweld in liefdesrelaties is ook dat het maatschappijgebonden genderstereotiepen weerspiegelt.

De ideale relatie

'Respect voor de ander' is heel nadrukkelijk aanwezig in het discours van jongeren. Zich geborgen voelen, de ander niet kwetsen in zijn gevoelens en trouw worden als zeer belangrijk beschouwd door 90% van de respondenten, zowel bij jongens als meisjes.

/ Grafiek 3. Hoe belangrijk zijn de volgende elementen in een liefdesrelatie? /

Uit gesprekken met jongeren blijkt dat er in elke groep ongeschreven regels bestaan die bepalen met wie je een relatie kunt hebben en met wie niet. Dit is zeker het geval bij de 12-14 jarigen, die maar een liefdesrelatie beginnen met iemand die sociaal aanvaard wordt door de leeftijdsgenoten. Voor de rest zien jongeren hun liefdesrelaties ongeveer op dezelfde manier als volwassenen en zijn ze zelfs nogal traditioneel in de rolverdeling tussen jongens en meisjes.

Geweld

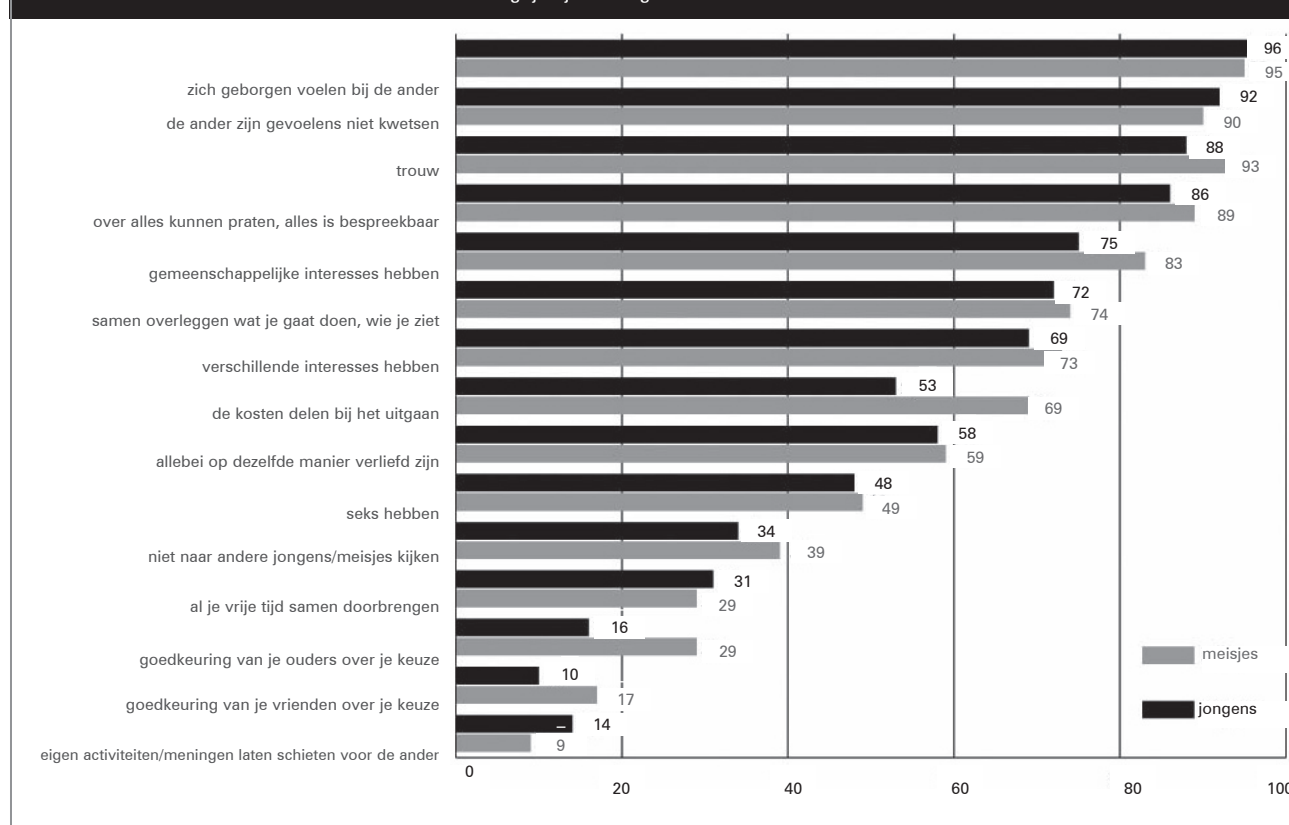
Geweld in liefdesrelaties van jongeren verschilt alleen van geweld tussen volwassenen in een paar objectieerbare elementen. Hun relaties zijn dikwijls vluchtiger, wat de zogeheten "geweldscyclus", een graduele verzwaring van het geweld, kan afremmen. Jongeren wonen ook meestal niet samen. Toch zeggen de jongeren dat een gewelddadige relatie afbreken moeilijk blijft, net zoals bij de volwassenen.

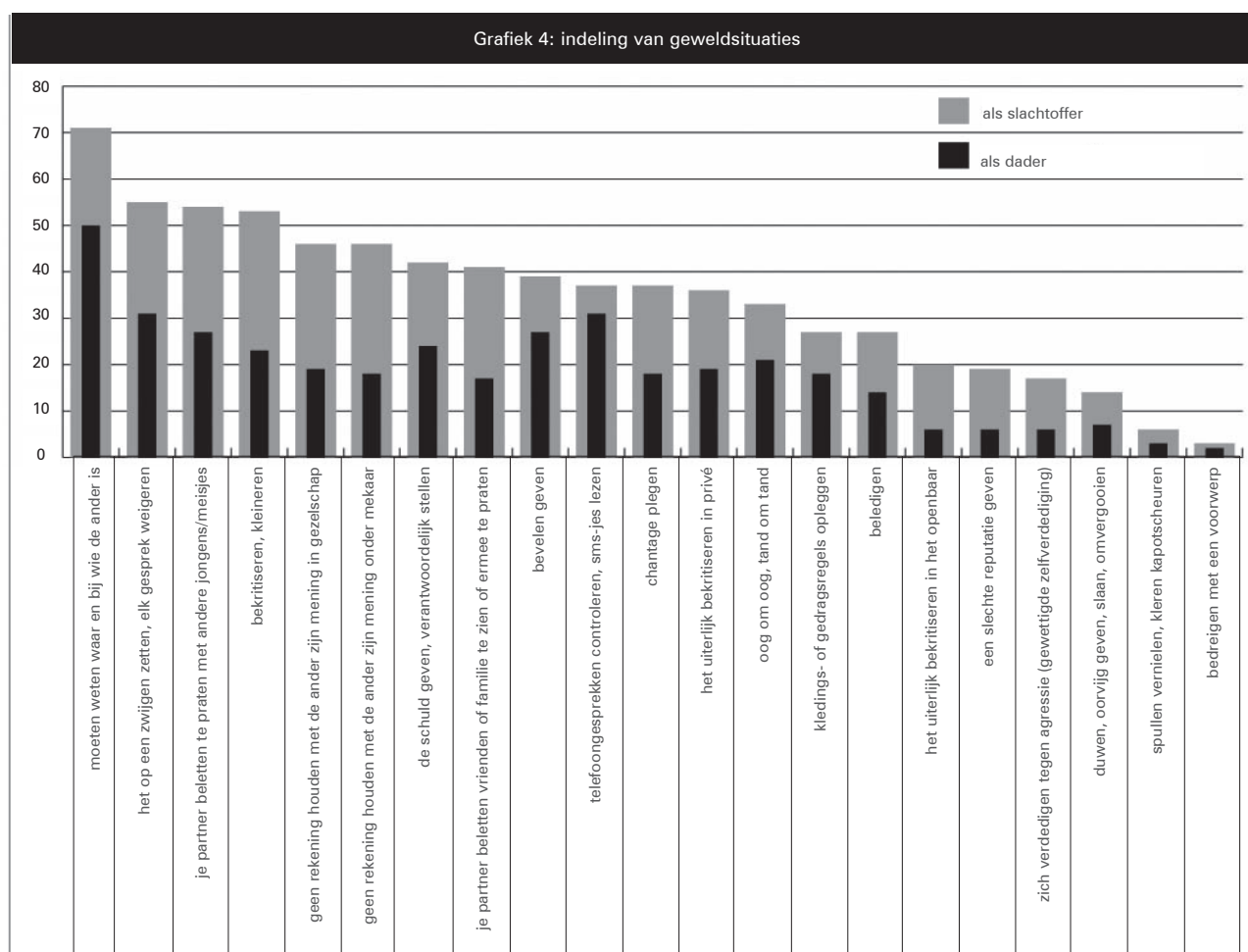
Jongeren zijn dader of slachtoffer van diverse gradaties van verbaal, psychologisch en seksueel geweld (grafieken 4 en 13).

De onderzoekers stelden met verbazing vast dat de jongeren die deelnamen aan groepsdiscussies in de praktijk niet echt geschokt waren toen hen, in het kader van het onderzoek, een aantal geweldsituaties en geweldscenario's getoond werd. Voor jongeren blijft het beeld van de 'geslagen vrouw' het archetype van het geweld in liefdesrelaties. Dat is ongetwijfeld een gevolg van de sensibiliseringscampagnes gericht op volwassenen.

Jongeren spreken zelfs niet van geweld wanneer het gaat om extreem gedrag zoals verkrachting of slagen. Ook ongewenste seksuele aanrakingen worden niet met geweld geassocieerd, wanneer de twee elkaar kennen of samen uitgaan.

Grafiek 3: Hoe belangrijk zijn de volgende elementen in een liefdesrelatie?

Wanneer jongeren dader of slachtoffer zijn van geweld in hun relaties dan gaat het hoofdzakelijk om verbaal, psychologisch en moreel geweld, al ontbreken fysiek en seksueel geweld ook niet. We stellen vast dat er een groot verschil is tussen het definiëren van geweld en in de praktijk herkennen van geweld, met als gevolg dat jongeren niet geneigd zijn zichzelf als dader of slachtoffer van gewelddadig gedrag te zien.

Uit hun discours blijkt dat jongeren sommige vormen van geweld in een bepaalde context min of meer acceptabel vinden. Ze zeggen ook dat iedereen zelf, bij de start van de relatie, een houding van wederzijds respect moet invoeren. Toch vinden jongeren het normaal dat een koppel een soort leergeld betaalt, dat ze op een bepaald moment in de relatie in een gewelddadige situatie verzeild raken, het zogeheten "trial and error - principe".

Vrijheid verliezen en kleineren

Geweldsituaties hebben vooral te maken met domineren en kleineren. Vier van die geweldsituaties heeft de helft van de ondervraagde jongeren effectief meegemaakt. Dat zijn: je partner moet weten waar en bij wie je bent (71%), je partner zwijgt of weigert elk gesprek (55%), je partner belet je om met andere meisjes/jongens te praten (54%), hij of zij bekritisert je of kleineert je (53%). / Grafiek 4: indeling van geweldsituaties /

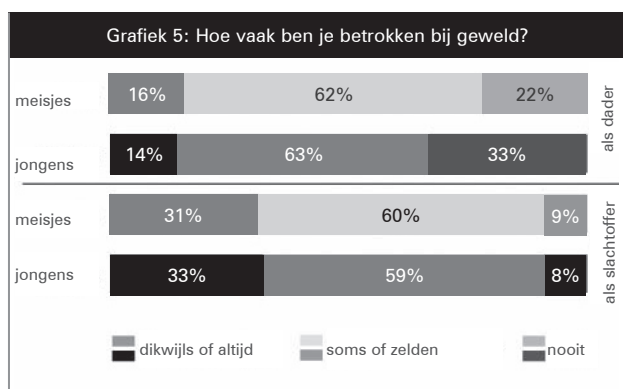
Het is vooral de groep van de 15 à 17-jarigen (77%) die gewag maakt van psychische druk en beknotten van de vrijheid. Geweld als weerwraak (oog om oog, tand om tand - niet te verwarren met zelfverdediging) vinden sommige jongeren normaal, vooral jongens in de leeftijdscategorie 12 tot 14 jaar en die van 15 tot 17 jaar. Fysiek geweld (duwen, slaan, je spullen breken, bedreigen,..) komt helemaal achteraan in de rangschikking. Toch krijgt 1 jongere op 7 ermee te maken, zo blijkt.

/ Grafiek 5: frequentie van contact met geweld /

9 jongeren op 10 zijn slachtoffer - 7 jongeren op 10 zijn dader

Deze grafiek toont aan dat er meer geweldslachtoffers zijn dan plegers : 91% van de jongeren is al slachtoffer geweest van geweld in een liefdesrelatie (32% 'altijd' of 'dikwijls', 59% 'soms' of 'zelden') terwijl slechts 72% gewelddadig gedrag toegeeft (waarvan 15% 'altijd' of 'dikwijls'). Het geweld is vooral een zaak van jongeren van 15 jaar of ouder, de leeftijd waarop liefdesrelaties een belangrijker plaats gaan innemen in het leven van adolescenten.

We stippen hierbij aan dat 78% van de slachtoffers zelf ook gewelddadig gedrag vertoont (waarvan 16% 'dikwijls' of 'altijd') en dat bijna alle daders (99%) ook slachtoffer zijn (waarvan 41% 'dikwijls' of 'altijd'). Slechts 1 op 5 jongeren

(22%) is nooit slachtoffer of dader geweest van geweld in een liefdesrelatie. We staan dus veraf van een tweeledige situatie met daders aan de ene kant en slachtoffers aan de andere. Jongeren die nooit slachtoffer waren in hun relatie als koppel, waren ook zelden dader van geweld. Anderzijds vindt men meer geweldplegers bij wie zelf slachtoffer is.

Indien we ons beperken tot de eenvoudige registratie van gewelddadig gedrag tussen jonge partners, dan zien we geen groot verschil tussen jongens en meisjes. In tegendeel, meisjes erkennen vaker dan jongens dat ze dader (geweest) zijn van geweld. Maar stap 2 van het onderzoek, de gender analyse, nuanceert dat sterk.

Daders en slachtoffers: jongens of meisjes?

De bestaande literatuur stelt vast dat mannen zich agressiever en dominanter tonen. In de meerderheid van de gevallen is partnergeweld gepleegd door de man op zijn vrouw. De vraag is: kan die volwassenenlogica zonder meer worden overgeplant op liefdesrelaties tussen jongeren?

Studies tonen aan dat de omgangsvormen tussen meisjes en jongens almaar ingewikkelder en agressiever worden. Een liefdesrelatie ontwikkelen tussen adolescenten, en vooral voor het oog van de vrienden, gaat nogal eens gepaard met kwetsende woorden en een vernederende manier van doen.

De resultaten van de kwantitatieve enquête werden geanalyseerd aan de hand van een "globale indicator van geweld tussen partners". Die indicator houdt niet alleen rekening met de frequentie van de agressies maar ook met het opeenstapelen van diverse vormen van geweld. Onderzoekers spreken van geweld **"in sterke mate"** wanneer agressies frequent en in verschillende vormen voorkomen, van geweld **"in lichte mate"** indien de agressies minder divers zijn en slechts occasioneel gebeuren.

/ Grafiek 6: Gendersverschillen bij geweldplegers /

De resultaten tonen aan dat jongens hun gewelddadigheid meer uiten in "sterke mate" dan meisjes (65% tegen 35%). Dit gendersverschil wordt groter naarmate men ouder wordt:

bij 18 tot 21-jarigen pleegt 9% van de jongens in "sterke mate" geweld (bijna 1 op 10) tegen slechts 2% meisjes (bijna 1 op 50). Meisjes uiten hun gewelddadigheid meer in "lichte mate", ook al is het gendersverschil kleiner (55% bij de meisjes en 45% voor de jongens).

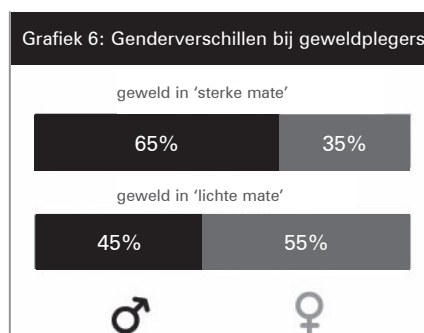
De trends zijn gelijklopend aan de kant van de slachtoffers, hoewel de verschillen minder uitgesproken zijn. Terwijl bij geweldslachtoffers in "lichte mate" er evenveel jongens als meisjes zijn (50/50), zijn er meer meisjes dan jongens slachtoffer van geweld in "sterke mate": 56% meisjes tegenover 44% jongens.

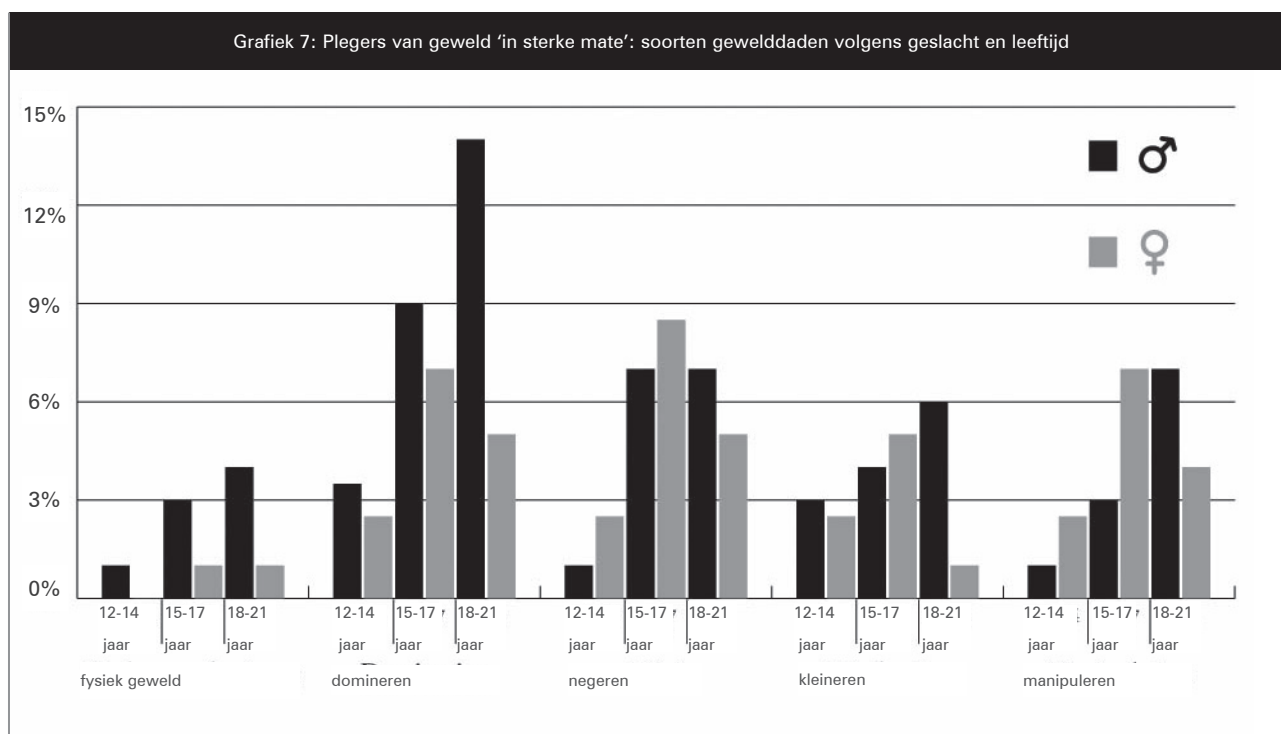
Naarmate de leeftijd vordert neemt het zware geweld toe in liefdesrelaties. Voor de categorie van de 18 tot 21-jarigen is ruim 1 op 4 (28%) van de meisjes slachtoffer van geweld in "sterke mate" en 20% van de jongens, terwijl in de groep van 12 tot 14-jarigen slechts 3% meisjes en 5% jongens slachtoffer zijn van zwaar geweld.

Uit de resultaten van de bijkomende genderanalyse blijkt dat jongens relatief meer teruggrijpen naar lichamelijk geweld en machtsmisbruik, terwijl de meisjes meer hun toevlucht zoeken tot negeren en manipuleren. Dat geldt zowel voor slachtoffers als daders. Die resultaten bevestigen de indrukken en getuigenissen die naar voor kwamen tijdens gesprekken en groepsdiscussies.

Een meisje getuigt van herhaald gewelddadig gedrag van haar vriend, waardoor ze een punt zette achter de relatie: "Ik kon geen minirok meer dragen, ik mocht niet meer gaan dansen, niet meer op kot, tot ik het niet langer kon verdragen". Een ander meisje: "Ik ben al een tijdje samen met hem en ik mag niets meer doen, mijn vrienden niet meer zien, me niet meer kleden zoals ik wil." Toch blijft ze bij hem omdat ze het min of meer normaal vindt of denkt dat hij zal veranderen.

Professionelen zeggen vaker contact te hebben met slachtoffers dan met daders, en die slachtoffers zijn in meerderheid meisjes. Slachtoffers stappen zelden spontaan of rechtstreeks naar de hulpverlening. Meestal komt de geweldproblematiek onrechtstreeks ter sprake wanneer ze met een ander probleem komen, vb. bij gewone medische consultaties of consultaties die een abortus voorafgaan.

Soms ook rechtstreeks wanneer slachtoffers een beroep doen op een psychiater.

/ Grafiek 7: daders: soorten geweld in "sterke mate" volgens geslacht en leeftijd /

Daders van fysiek geweld en dominant gedrag in "sterke mate" zijn veel vaker jongens dan meisjes. Geweld in "sterke mate" gaat in stijgende lijn met de leeftijd bij de jongens, terwijl we bij meisjes eerder een klokvormige curve zien, met een piek op de leeftijd van 15 à 17 jaar.

Jaloezie als bewijs van liefde?

Volgens de jongeren heeft buitensporig gewelddadig gedrag dikwijls te maken met jaloezie. Ze onderscheiden verschillende soorten van jaloezie en stellen daarin een rangorde op. Wat onder "normale" jaloersheid valt, beschouwen sommigen als een bewijs van liefde: 38% van de jongeren uit de sample (n = 608) denkt dat jaloezie een bewijs van liefde is, 44% vindt van niet en 18% heeft geen mening. Die overtuiging is gelijk bij jongens en meisjes, ongeacht de leeftijd.

We kunnen een verband leggen tussen die opvatting en hun houding tegenover geweld. Van de jongens en meisjes die 'altijd' of 'dikwijls' slachtoffer zijn van geweld gaat 55% akkoord met de stelling dat jaloezie een bewijs van liefde is, tegen 33% van wie 'zelden' of 'nooit' slachtoffer van geweld is. Idem voor de daders: 63% van wie 'zeer vaak' geweld pleegt gaat akkoord met die stelling, tegen 39% van wie 'af en toe' geweld pleegt en 32% van de jongeren die nog nooit geweld pleegden.

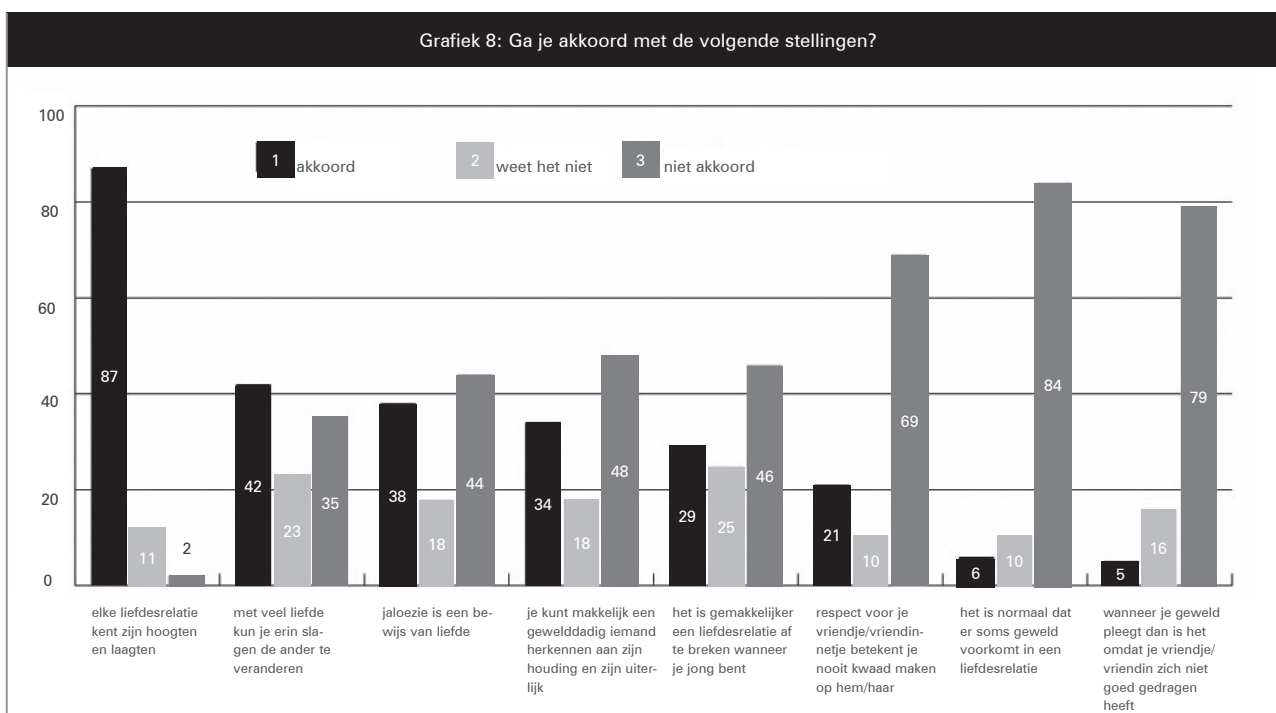
/ Grafiek 8: Ga je akkoord met de volgende stellingen? /

De beleving en de perceptie van het geweld

De grote meerderheid van de respondenten, meisjes en jongens, slachtoffers en daders, vertonen een heel scala van emoties ten opzichte van de geweldsituatie: verdriet, schuldgevoel, schaamte, angst, woede... Het valt op dat 12% van de slachtoffers zich schuldig voelt en dat 9% van de slachtoffers zich schaamt (meisjes meer dan de jongens; dit gevoel neemt toe met de leeftijd). Het angstgevoel komt ook meer voor bij de meisjes dan bij de jongens, behalve in de groep van 12 tot 14-jarigen.

Bij de daders ziet men een positieve correlatie tussen de frequentie van het gewelddadig gedrag en het schuldgevoel nadien: 42% van de recidivisten voelt zich schuldig. Dat daalt naar 29% bij wie slechts 'af en toe' geweld pleegt. De meisjes (24%) meer dan de jongens (15%) zeggen zich beschaamd te voelen wanneer ze gewelddadig gedrag vertonen tegenover hun partner. Maar ook 27% van de daders zegt niets speciaals te voelen bij het plegen van relationeel geweld; dat is vaker zo bij jongens (32%) dan bij meisjes. Dit schuldgevoel bij geweldplegers in "sterke mate" gaat volgens professionelen na een tijd een vast patroon vormen: na het geweld is er een poging om de ander terug te winnen, zich te verontschuldigen, de beloven dat het zal veranderen, maar uiteindelijk blijft alles bij hetzelfde.

We zien ook dat geweldplegers het geweld meer "normaal" vinden dan de slachtoffers, wat logisch is. Hoe vaker het geweld voorvalt, hoe meer de dader het normaal vindt. Illustraties 9 en 10 tonen het mooi aan. De mate waarin gewelddadig gedrag als normaal gepercipieerd wordt verandert in functie van het standpunt van dader of van slachtoffer

en in functie van de frequentie van de geweldplegingen. Wanneer je die twee grafieken vergelijkt zie je duidelijk een verschuiving van de drempel van wat als normaal beschouwd wordt: zoals te verwachten is, zijn daders milder voor zichzelf in het beoordelen van wat normaal gedrag is.

Grafiek 9: De slachtoffers vinden het min of meer normaal dat hun partner hen het volgende aandoet. Grafiek 10: De daders vinden het volgende min of meer normaal

Reageren op geweld: in theorie en in werkelijkheid

De meeste jongeren reageren op die geweldsituaties door erover te praten met de partner (50% van de slachtoffers en 60% van de daders). Daar opteren vooral de 18 tot 21-jarigen voor, terwijl van de 12-14-jarige slachtoffers maar 17% meisjes en 36% jongens reageren met een gesprek. Een jongere op vier zegt zich ook te hebben verdedigd. De leeftijdsdrempel van 15 jaar is cruciaal bij het opduiken van dit 'defensief' gedrag. Door de vragenlijst kon niet worden opgemaakt om welk soort verdediging het dan wel gaat.

Voor we iets gaan plannen rond preventie en sensibilisering is het interessant om de vergelijking te maken tussen hoe jongeren denken te reageren die nooit met relationeel geweld te maken kregen en hoe jongeren in realiteit gereageerd hebben wanneer ze effectief geconfronteerd werden met geweld in hun relatie. De sample van jongeren (38 personen) die nooit met relationeel geweld te maken hadden is te beperkt om statistisch betrouwbaar te zijn, het resultaat geeft veeleer een tendens weer.

Grafiek 11: Reactie op gewelddadig gedrag van zijn partner /

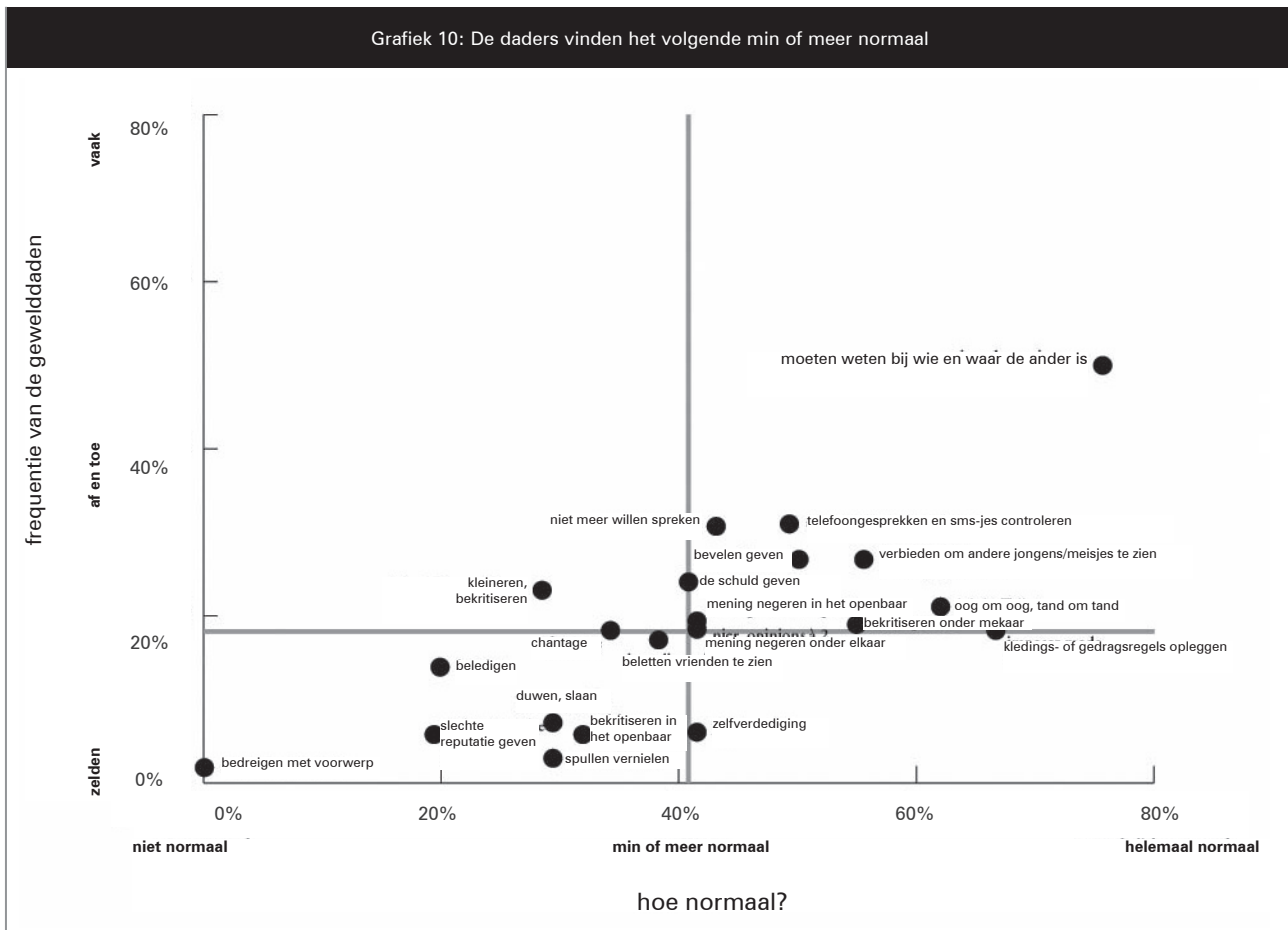
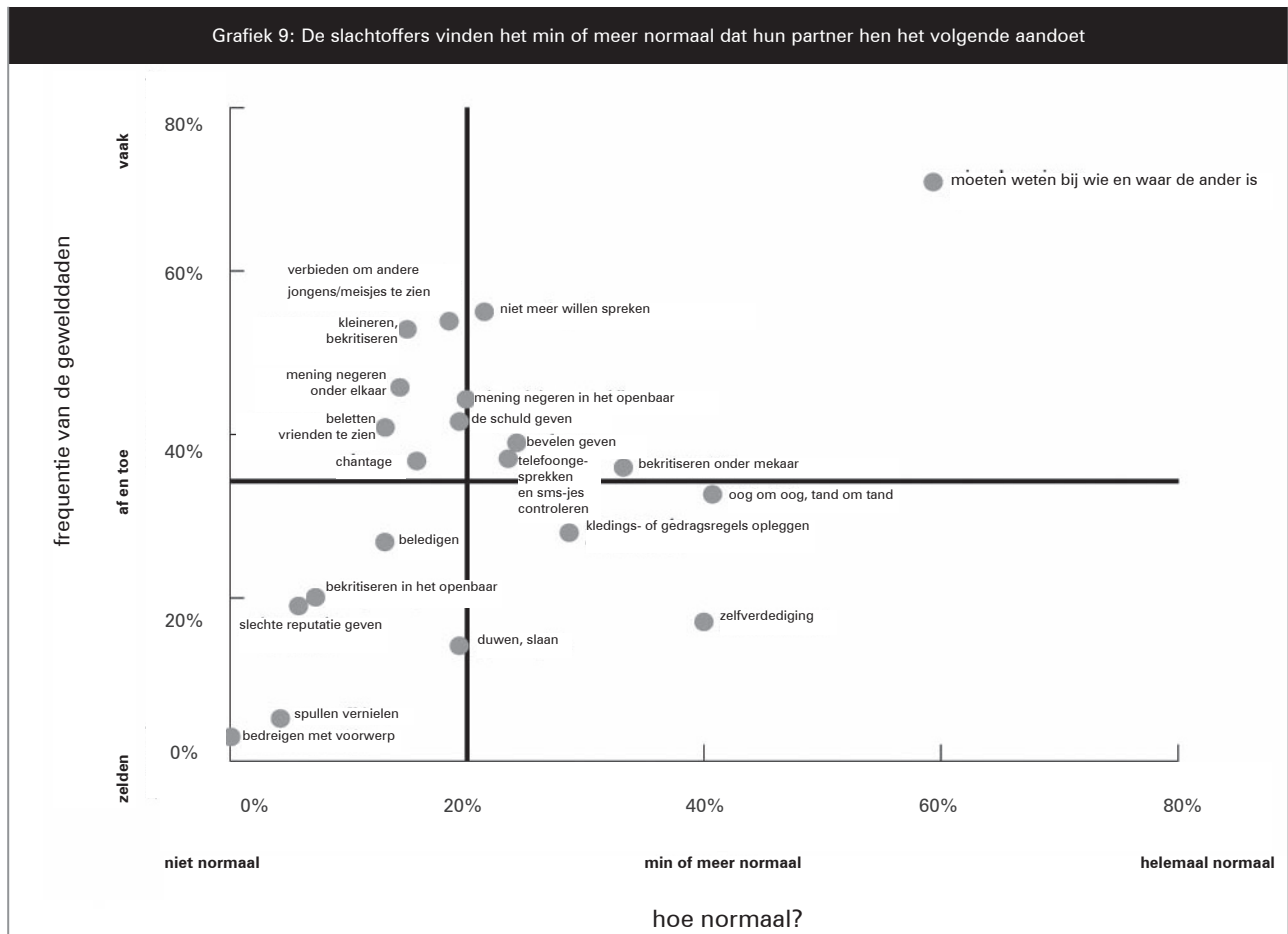
Er is een groot verschil tussen de manier waarop jongeren denken te zullen reageren en hun werkelijke reactie. Dit is vooral zo voor "de relatie stopzetten", "erover spreken met ouders" en "er vandoor gaan", drie reacties die in minder dan de helft van de gevallen concreet gebeuren. Voor een buitenstaander lijkt het veel vanzelfsprekender dat je ervoor opteert om de partner te verlaten (breuk of vlucht) dan in werkelijkheid. Jongeren zijn ook niet van plan om hulp te zoeken bij officiële hulpinstanties en ze doen dat ook zelden of nooit.

Seksueel geweld

De gemiddelde leeftijd van het eerste seksueel contact is 16 jaar voor de meisjes en 16,2 voor de jongens. Verliefd zijn is de belangrijkste reden voor de eerste seksuele relatie. Toch heeft 3% spontaan gezegd ertoe gedwongen te zijn door de partner; 13% zegt het te doen om bij de volwassenen te horen, soms totaal los van enig emotioneel motief. Het feit zich ertoe verplicht te voelen door de partner komt meer voor bij jongens tussen 15 en 17 jaar, maar de vragenlijst laat niet toe om uit te maken waarom en hoe dat komt.

De onderzoekers leggen drie niveaus vast van "tolerantie tegenover seksueel geweld" naargelang van het aantal gedragingen dat jongeren aanvaardbaar vinden, zoals "aandringen om seks te hebben wanneer de ander geen zin heeft" of "weigeren te strelen". Het label 'nultolerantie' is van toepassing op wie op geen enkele gedraging ja antwoordt, 'middelmatige tolerantie' geldt voor jongeren die 1, 2 of 3 gedragingen aanvaardbaar vinden en 'grote tolerantie' tegenover seksueel geweld is het geval bij wie 4 en meer gedragingen acceptabel vindt.

Grafiek 12: Wat is aanvaardbaar en wat niet? /

De soorten geweldpleging

Situaties waarover de jongeren ondervraagd werden gaan hoofdzakelijk over verbaal of psychisch geweld. Het kwantitatieve onderzoeksluik heeft immers aangetoond dat jongeren vooral met die vorm van geweld geconfronteerd worden.

Voor het gemak van de aanvullende genderanalyse werd geweldpleging in 5 categorieën opgesplitst.

LICHAMELIJK GEWELD

- aanvallen waarop de ander zich verdedigt (gewettigde zelfverdediging)
- duwen, een oorvijg geven, slaan, omver gooien, krabben of aan de haren trekken
- bedreigen met een voorwerp

DOMINEREN

- beletten dat de partner vrienden of familieleden ziet of ermee praat
- de partner verbieden te spreken met een andere jongen of meisje
- de ander dwingen zich op een bepaalde manier te kleden, te coifferen of te gedragen in het openbaar
- moeten weten bij wie en waar de ander is
- telefoongesprekken controleren en sms-boodschappen op gsm van partner lezen
- bevelen geven

NEGEREN

- geen rekening houden met de mening van de partner onder mekaar
- geen rekening houden met de mening van de partner waar anderen bij zijn
- het op een zwijgen zetten, helemaal niets willen bespreken

KLEINEREN

- bekritisieren, kleineren wat hij/zij doet
- onaangename opmerkingen maken over het uiterlijk van de partner onder mekaar
- onaangename opmerkingen maken over uiterlijk van de partner waar anderen bij zijn

MANIPULATIE

- de partner de schuld geven van iets, verantwoordelijk stellen voor iets
- chantage plegen
- de partner een slechte naam geven bij anderen

Bij de ondervraagde jongeren zou 24% een 'grote tolerantie' vertonen tegenover seksueel geweld in de liefdesrelatie, 41% een 'middelmattige tolerantie' en slechts 35% een 'nultolerantie'.

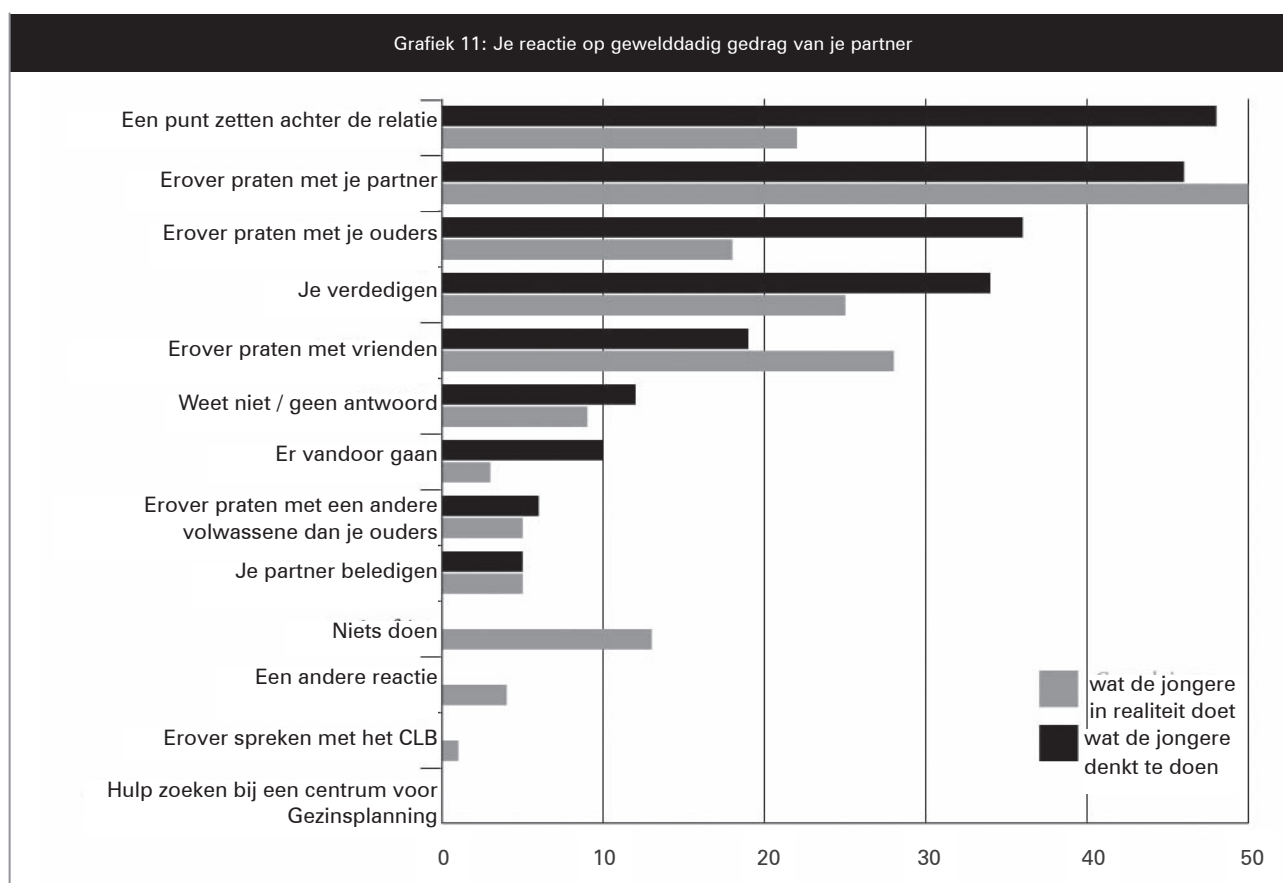
Ongeveer de helft van de ondervraagde jongeren kan moeilijk aanvaarden dat de partner een zoen weigert, 34% heeft er moeite mee als de ander strelingen weigert en 17% pikt het niet als de ander weigert seks te hebben. Meer meisjes dan jongens vinden het onaanvaardbaar dat de partner aandringt als de ander geen zin heeft (82% tegen 68%). De jongens vinden het moeilijker dan de meisjes om hun partner zoenen, strelingen of seks te weigeren.

We zien bepaalde correlaties tussen tolerantie tegenover seksueel geweld en de verwachtingen ten aanzien van een relatie. Zo krijgt het geloof dat "met veel liefde, men erin kan slagen zijn partner te veranderen" meer aanhang bij wie een grote tolerantie tegenover seksueel geweld vertoont. In die groep gaat 49% ook akkoord met de stelling dat jaloezie een bewijs van liefde is, tegenover 25% bij de groep met nultolerantie tegenover seksueel geweld; 21% van wie een grote tolerantie tegenover seksueel geweld toont, vindt het ook belangrijk "zijn eigen mening te laten schieten om de ander te behagen".

Getuige van geweld

Vier op vijf jongeren (81%) zeggen dat ze iemand kennen die al slachtoffer was van geweld, toch zeker van psychologisch of verbaal geweld; 29% maakt melding van lichamelijk geweld. Wie getuige is van geweld reageert meestal door erover te praten met de slachtoffer of de dader. Over het algemeen zijn de meisjes meer bereid erover te praten dan de jongens.

De groep jongeren die we ondervroegen kennen minder daders dan slachtoffers. We zien een soort patroon, waarbij een groot aantal respondenten zegt dat ze "iemand kennen die geweld ondergaan heeft", een kleiner aantal dat zegt "ik ken iemand die geweld gepleegd heeft" terwijl nog een kleiner aantal zegt "ik heb het gedaan of ben zelf slachtoffer geweest". Zo'n patroon is in wiskundige termen moeilijk te verklaren. Blijkbaar zien buitenstaanders meer geweld dan wie er direct bij betrokken is. Er moet een psychologische verklaring te vinden zijn voor het feit dat rechtstreeks betrokken jongeren, daders en slachtoffers, het geweld minimaliseren of als normaal beschouwen.

Besluit

Geweld in liefdesrelaties is een fenomeen waarmee heel veel jongeren te maken hebben. De intensiteit en de vorm varieert en de situatie is niet zwart/wit. Zowel jongens als meisjes, van elke leeftijd, maken melding van geweld in hun relaties.

Niettemin zijn er belangrijke nuances. Meisjes zijn meer slachtoffer van geweld in "sterke mate" dan jongens. Dat wordt erger naarmate ze ouder worden. Het genderverschil is overduidelijk bij lichamelijk geweld en machtsmisbruik. Dat laatste treft drie keer meer meisjes in de groep tussen 15 en 17 jaar. We kunnen stellen dat gewelddadig gedrag verergert na de leeftijd van 21 jaar en dat het leidt tot gewelddadige relaties tussen volwassen partners.

Uit de kwantitatieve studie komt een ander verschijnsel aan de oppervlakte dat tot nu toe weinig onderzocht werd. Agressief gedrag bij meisjes van 15 tot 17 jaar komt ongeveer even vaak voor als bij jongens van die leeftijd, behalve voor lichamelijk geweld in "sterke mate". Een van de hypothesen die professionelen naar voor schuiven is dat dit gedrag kan worden opgevat als een bevestiging van gelijkheid tussen de seksen. Jonge meisjes willen haast letterlijk tonen dat ze hun mannelijke leeftijdsgenoten met gelijke wapens kunnen bestrijden.

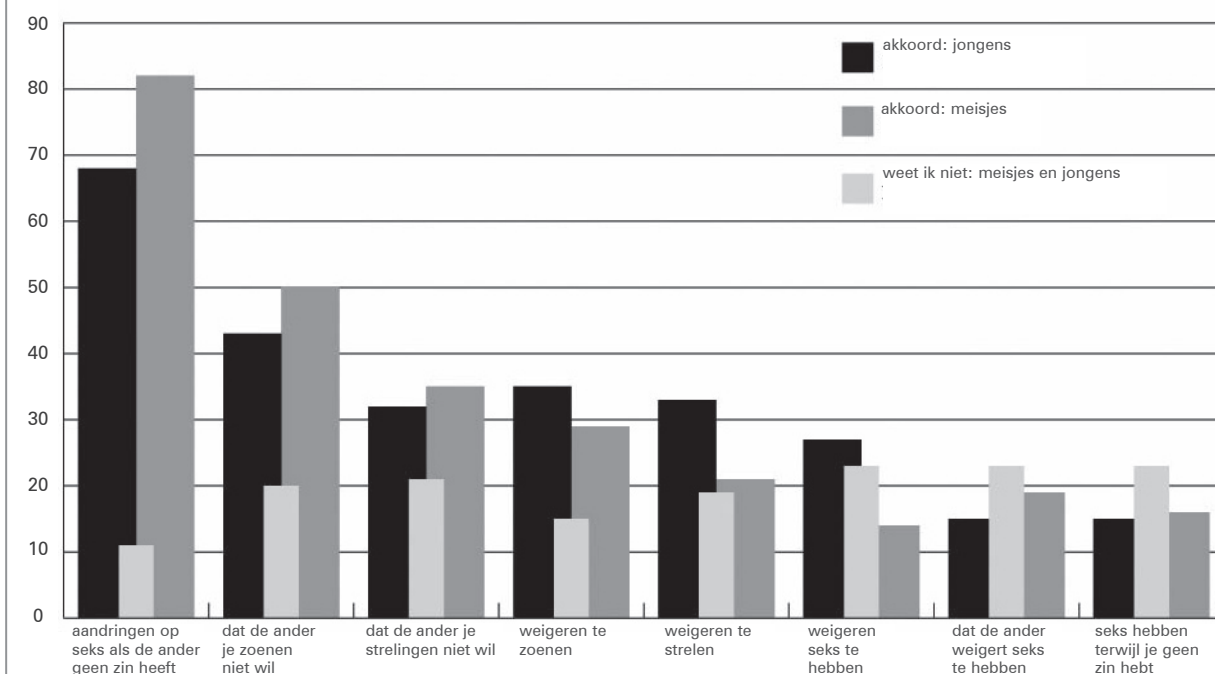
Vanaf de leeftijd van 18 jaar zien we dat jonge vrouwen daarmee ophouden, terwijl bij jonge mannen het geweld dan toeneemt tot het niveau van de volwassenen.

Geweld in liefdesrelaties van jongeren komt niet alleen voort uit genderverschillen. Dat soort gewelddadig gedrag past ook in een bepaalde jongerencultuur die gevoed door diverse invloeden : van leeftijdsgenoten, internet, media,... een cultuur die gewelddadige gedragingen gaat bagatelliseren, vooral dan psychisch geweld.

De belangrijkste les die we uit deze studie moeten onthouden is dat de jongeren weinig geschokt zijn door relationeel geweld, behalve in extreme gevallen. Heel vaak worden geweldselementen in de liefdesrelatie als normaal beschouwd, zeker door daders en dikwijls zelfs ook door slachtoffers. Relationeel geweld dat zich uit in dominant gedrag en dwang door jaloezie, vatten jongeren op als het "spel van beïnvloeding" tussen twee protagonisten dat hoort bij het leerproces van het leven als koppel.

Ondanks de gunstige resultaten van campagnes tegen partnergeweld bij volwassenen lijkt het dus van groot belang om te werken aan preventie. Bij de jongste groep doe je dat het best door rechtstreekse contacten, voor jongeren boven 14 jaar kun je werken met aangepaste sensibiliseringscampagnes.

Grafiek 12: Wat is aanvaardbaar en wat niet?

En we moeten af van de slechte gewoonte van de volwassenen om relaties van jongeren niet ernstig te nemen. Zowel de ouders als de andere volwassenen die adolescenten onder hun hoede hebben moeten erop gewezen worden dat ze liefdesrelaties van jongeren niet langer als onbelangrijk mogen beschouwen.

Typisch profiel en omgevingsfactoren?

De kwantitatieve studie toont aan dat er geen typisch profiel bestaat van slachtoffers en daders van partnergeweld, noch qua opleiding noch qua socio-economische achtergrond. Die conclusie spoot helemaal met de bevindingen van professionelen. Zij zeggen trouwens ook dat er geen voortekens van gewelddadig gedrag waargenomen worden.

Aan de andere kant lijkt het erop dat wat onderzoekers "negatieve reproductie" noemen wel degelijk invloed heeft op de jongere, dader of slachtoffer. Jongeren met een als negatief ervaren thuisomgeving - ouders die vaak ruzie maken, die elkaar al eens geslagen hebben en een slecht voorbeeld geven van het leven als koppel - die jongeren zijn meer dan anderen slachtoffer van lichamelijk geweld. Ze zijn ook toleranter tegenover seksueel geweld : 39% tegen 25% van de totale groep. Die jongeren hebben volgens professionelen vaker een gebrek aan zelfvertrouwen en een laag zelfbeeld. Ze hebben een kwetsbare persoonlijkheid, kunnen zich minder vlot aanpassen aan allerlei situaties die zich voordoen.

Bronnen - Methodologie

Het basisonderzoek, uitgevoerd door IPSOS Belgium¹, gebeurde in 3 fasen:

- kwalitatieve diepte-interviews onder vier ogen met professionelen: opvoeders, vertegenwoordigers van overheidsinstellingen voor jeugdbescherming, PMS - centra, gezinsplanning, vluchthuizen, politie en onderwijzend personeel;
- kwalitatieve interviews met jongeren in homogene groepsdiscussies per geslacht en per leeftijd: jongeren van 12-14 jaar, 15-17 jaar en 18-21 jaar.
- kwantitatieve on-line vragenlijst bij een sample van jongeren tussen 12 en 21 jaar die in de Franse Gemeenschap wonen. Er is rekening gehouden met hun socio-economisch profiel, onderwijsniveau, gezinstype en beroepsprofiel.

Er werd geopteerd voor de on-line methode om de anonimiteit van de respondenten te garanderen en schroom tegenover enquêteurs te vermijden. Uit een studie van Crioc (2003) blijkt dat 70% van de jongeren toegang heeft tot het internet, thuis of op school, wat methodologische scheeftrekkingen vermijdt. Aan de hand van quota bewaakten de onderzoekers bovendien de representativiteit van de sample.

Aanvullende genderanalyse

Het bijkomend onderzoek naar het geslacht van daders en slachtoffers van geweld in liefdesrelaties is uitgevoerd door Cap Sciences Humaines van de UCL², aan de hand van de kwantitatieve data geleverd door het IPSOS onderzoek.

Hier werd de volgende methodologie gehanteerd: in eerste instantie werden de verzamelde gegevens opgedeeld in soorten geweld. Psychisch geweld werd onderverdeeld in 4 categorieën: domineren, negeren, vernederen en manipuleren. Die typologie is geïnspireerd op de werken van Heinz Leyman (1996) en Marie-France Hirigoyen (2006).

Om het onderzochte fenomeen te kwantificeren werd een globale geweldindicator uitgewerkt, gebaseerd op de methodes van het Franse ENVEFF onderzoek. Die geweldindicator houdt niet alleen rekening met de frequentie van gewelddadig gedrag, maar neemt ook het opstapelen van verschillende vormen van geweld mee. De indicator duidt twee geweldniveaus aan: "in lichte mate" en "in sterke mate". Het eerste niveau wijst op maximaal drie soorten geweld dat "soms" of "zelden" wordt gepleegd. Het tweede niveau duidt op herhaalde fysieke agressie die "dikwijls" of "altijd" gepleegd wordt of waarbij meer dan drie types gewelddadig gedrag geaccumuleerd worden.

¹ La violence dans les relations amoureuses chez les jeunes âgés de 12 à 21 ans, Rapport final, Jean-Pol Thiebaut, Corinne Descamps et Lucas Petroons (Ipsos Belgium), Septembre 2007.

² La violence dans les relations amoureuses chez les jeunes âgés de 12 à 21 ans, analyse complémentaire du sexe des auteurs et / ou victimes, Ada GARCIA, Bernard HACOURT, Cap Sciences humaines UCL, octobre 2007.

Vertaling: Brigitte Rys

En hoe zit het in Vlaanderen?

In Vlaanderen is nog geen dergelijk onderzoek verricht. De Katholieke Universiteit van Leuven werkte in 2002 wel mee aan een internationaal onderzoek naar partnergeweld bij jongvolwassenen van de Amerikaanse onderzoeker Murray Straus. De respondenten kregen een vragenlijst waarin beide partners in een relatie bevestigd werden over de mate waarin ze partnergeweld hebben ervaren en de mate waarin ze partnergeweld hebben gebruikt. De respondenten voor België waren tweedejaarsstudenten aan vier verschillende universiteiten in Vlaanderen.

Fysiek geweld:

- Eén student op 3 geeft toe het afgelopen jaar gemiddeld 9 keer fysiek geweld te hebben gepleegd op zijn of haar partner.
- Het gaat vooral om 'lichte' incidenten: duwen of wegtrekken van de partner
- In 8% van de gevallen gaat het om ernstiger geweld zoals schoppen of slaan met iets dat pijn kan doen
- In 0.5% van de gevallen gaat het over brandmerken of het gebruik van een wapen
- Er is geen verschil tussen mannelijke of vrouwelijke studenten

Psychologisch geweld:

- 3 op 4 studenten zegt gemiddeld 15 keer psychologisch geweld te hebben gebruikt
- Beledigen of vloeken tegen de partner komt het meest voor.
- Ernstige vormen zoals iets kapot maken van de partner komt in 1 op 4 van de gevallen voor
- Geen verschillen tussen mannelijke of vrouwelijke studenten

Seksueel geweld

- 8% van de respondenten verklaarde zich dader van seksueel geweld
- gemiddeld 7 keer in afgelopen jaar
- in bijna alle gevallen gaat het vooral over het aandringen op seks bij de partner
- mannelijke studenten scoorden hier hoger dan de vrouwelijke studenten.

Straus Murray A., Prevalence of Violence Against Dating Partners By Male and Female University Students Worldwide. Durham: University of New Hampshire, 2004.

Een uitgebreidere bespreking van het onderzoek van Straus vind je in volgend artikel:

Frans Erika, Intimiteit is niet voor flauweriken. In: Sensoa, Lief en Leed 2:Seks en relaties anders bekeken. Antwerpen: Garant:2007.

Het standpunt van Sensoa

Sensoa, het Vlaamse expertisecentrum voor seksuele gezondheid en hiv, legt de nadruk op relationele vorming. Zij willen seksuele gezondheid promoten om jongeren en kinderen een seksuele moraal bij te brengen en te begeleiden bij hun seksuele ontwikkeling.

Erika Frans van Sensoa:

Sensoa linkt deze feiten voornamelijk aan de ontwikkelingsfase van de jeugd en jongvolwassenheid, en het gebrek aan positief discours over hoe je in intieme relaties met macht en invloed kan omgaan. We gaan een beetje in tegen het eenzijdige slachtoffer-dader perspectief, maar kijken meer naar de kwaliteit van de interactie.

Meer info: www.sensoa.be